

Κατερίνα Δασκαλάκη: Γιώργος Δουατζής, «Χρονογραφίες – Σημειώσεις ημερολογίου», Κάκτος, 2021

[Κατερίνα Δασκαλάκη](#) - [11 Δεκεμβρίου 2021](#) - [Βιβλιοπαρουσιάσεις](#) / [ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ](#)

Χρονογραφίες: ένα στοχαστικό ημερολόγιο

Οι χρονογράφοι, ιδίως εκείνοι που για χρόνια ασχολήθηκαν με αυτό το «άθλημα», το γνωρίζουν καλά: λίγα πράγματα είναι τόσο επίφοβα, τόσο πιεστικά, τόσο προκλητικά και τόσο συναρπαστικά μαζί όσο η (και καθημερινή πολλές φορές) έκθεση στον αδηφάγο και σαρκοβόρο αναγνώστη. Ο παλιός και δοκιμασμένος δημοσιογράφος Γιώργος Δουατζής, ο οποίος, εδώ και πολλά χρόνια τώρα, ασχολείται μόνον με την ποίηση και την λογοτεχνική γραφή έχοντας στο ενεργητικό του ποιητικές συλλογές, μυθιστορήματα, διηγήματα και θεατρικά έργα, πέρα από κάποιες μονογραφίες και δοκίμια, διάλεξε έναν πολύ εύστοχο – και αμφίσημο – τίτλο για το βιβλίο του που κυκλοφόρησε μέσα στο 2021: *Χρονογραφίες*, συνοδευόμενο από έναν λακωνικό και σεμνό υπότιτλο: «σημειώσεις ημερολογίου». Δεν πρόκειται για χρονογραφήματα. Ο ίδιος, άλλωστε, ουδέποτε δήλωσε χρονογράφος. Φροντίζει, όμως, στο σύντομο «προλογικό σημείωμά» του να διευκρινίσει ότι τα κείμενα που περιλαμβάνονται στις 256 σελίδες του βιβλίου είναι ημερολογιακές σημειώσεις και «εγγραφές» που έγιναν «τα τελευταία πέντε χρόνια σε δεκάδες μικρά σημειωματάρια ή απευθείας στον υπολογιστή».

Όσοι με τον έναν ή με τον άλλο τρόπο έχουν να κάνουν με την γραφή, ξέρουν επίσης ότι ο πειρασμός των μικρών σημειώσεων, άλλοτε «ημερολογιακών» άλλοτε όχι, είναι καθημερινός και μεγάλος. Μέσα στο μυαλό κάθε ανθρώπου περνούν σαν αστραπές χιλιάδες σκέψεις, όχι σπάνια ξεκάφρωτες και ακατάτακτες, που τις περισσότερες φορές είτε χάνονται στα απόνερα της λήθης είτε κουρνιάζουν σε κάποια σκοτεινή πτυχή της μνήμης για να ανασυρθούν ξαφνικά με τον απρόβλεπτο σπινθήρα μιας τυχαίας υπενθύμισης. Ο γραφιάς λειτουργεί με τον ίδιο περίπου τρόπο, αλλά αυτός έχει συνθίσει να καταγράφει. Το «πολυδιάστατο μωσαϊκό», που μας λέει ο Δουατζής ότι συνθέτουν αυτές οι «σημειώσεις» έχει τακτοποιηθεί κατά το δυνατόν σε θεματικές ενότητες, με «κάθε ψηφίδα» – μας εξηγεί ο ίδιος – να είναι «κα μια στιγμιαία έκλαμψη, μια αντίδραση σε ερεθίσματα που δημιουργήθηκαν από γεγονότα, διαβάσματα, ποιήματα, μουσικές, στιγμές ζωής».

Μπορεί να ενδιαφέρουν τον αναγνώστη, με την πλατειά έννοια του όρου, τα προσωπικά «ερεθίσματα» ενός μεμονωμένου ατόμου, έστω και καταξιωμένου συγγραφέα; Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ναι. Ναι, επειδή ο Δουατζής, σε όλα τα γραπτά του (είτε δημοσιογραφικά, παλιότερα, είτε αποκλειστικώς ποιητικά και λογοτεχνικά τα πολλά τελευταία χρόνια) στοχεύει πάντοτε στο γενικότερο, στο οικουμενικό. Δεν αναδιπλώνεται σε προσωπικές συναισθηματικές καταστάσεις παρά μόνον όταν, μέσα από αυτές, στόχος είναι το σύνολο. Κι αν, με την δημοσίευσή τους, θέλησε να τα μοιραστεί τα «ερεθίσματα» αυτά (με πολλή αγωνία και, όπως εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς, με πολλούς δισταγμούς επίσης), είναι βέβαιο ότι το έπραξε με την ελπίδα ότι κάποιοι μπορεί να βοηθηθούν, να ταυτιστούν, να βρουν στα λόγια του ένα έρεισμα.

Η πρώτη ενότητα φέρει τίτλο βαρύ: «Προς αναζήτηση νοήματος». Ευθύς εξ αρχής ο λόγος είναι για μια «στοχαστική ματιά στα πράγματα», που είναι η πιο δύσκολη ίσως, και γίνεται επίκληση στον Κώστα Αξελό, «αγαπημένο στοχαστή» του. (Να θυμίσουμε εδώ ότι ο Αξελός παραχώρησε την τελευταία του συνέντευξη στον Γιώργο Δουατζή, τον Μάρτιο 2009, για την «Καθημερινή». Αργότερα κυκλοφόρησε και από τις Εκδόσεις Καπόν με τον τίτλο *Το σπασμένο παιχνίδι του Κώστα Αξελού* και με επίμετρο του Μάριου Μπέγγου). Εξυπακούεται ότι το ζήτημα του νοήματος είναι τεράστιο για τη σκέψη, ο Δουατζής όμως δεν επιδιέχεται εδώ σε θεωρησιακές προσεγγίσεις ή ερμηνείες. Χωρίς να τις αγνοεί ή να τις παραμερίζει, επιδιώκει τόσο μέσα από αυτά τα κείμενα, όπως και μέσα από την ποίηση και τα άλλα γραπτά του, να θέσει «απλά» ερωτήματα, που μόνον τέτοια δεν είναι, και να δώσει τις δικές του – βιωματικές αλλά και στοχαστικές – απαντήσεις, πάντοτε με γνώμονα ένα γενικότερο καλό. Έστω κι αν αυτό δεν μπορεί παρά να παραμένει, τουλάχιστον στην έκταση που δείχνει να το αναζητεί, μια ουτοπική, ίσως, στόχευση: «Το γιατί υπάρχει απαιτεί μια απάντηση, μια δικαιολογία για να εξακολουθήσεις να ζεις. Πάντα θεωρούσα ότι μιας πρώτης τάξης δικαιολογία ύπαρξης είναι να νιώθεις ή να είσαι πραγματικά χρήσιμος. Ήτοι, να προσφέρεις στους άλλους, άρα εξαιτίας σου να προκαλείται αίσθημα ικανοποίησης. Αναρωτιέμαι πώς ζουν άνθρωποι που δεν έχουν βρει ή εφεύρει μια στοιχειώδη δικαιολογία ύπαρξης», τονίζει, αφού προηγουμένως έχει διευκρινίσει ότι τον απωθεί «το απλοϊκό, αγαπώ το απλό». Αντίφαση; Όχι. Εμβάθυνση μάλλον, παρότι οι έννοιες αυτές πολύ δύσκολα αποκαλύπτουν την βαθύτερη ουσία τους. Είναι άραγε υποχρεωμένοι ο άνθρωπος να αναζητήσει «δικαιολογία» για την ύπαρξή του; «Εγώ είμαι ό,τι είμαι, δεν ζητήσα εγώ τη ζωή, δεν έκανα εγώ τον εαυτό μου», λέει κάπου ο Μπάφρον, που κι αυτός αναζητήσε «δικαιολογίες», εδώ που τα λέμε, θανατηφόρες μάλιστα, αυτό όλοι το γνωρίζουν.

Στο οπλοστάσιο του Δουατζή, ωστόσο, δεν συναντάμε τον ρομαντικό ποιητή του «Ταάλιντ Χάρολντ», αλλά τον Νίτσε, τον Χέγκελ, τον Ρίλκε, τον Σοπενχάουερ, τον Σαρτρ, τον Πάουντ, ακόμη και τον Μάρτιν Χάιντεγκερ, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ασπάζεται όλες τις απόψεις τους. Στο πρώτο αυτό κεφάλαιο «Προς αναζήτηση νοήματος» διασταυρώνονται και άλλοι μεγάλοι, της λογοτεχνίας κυρίως, στους οποίους ο Δουατζής αναφέρεται και με τους οποίους συνδιαλέγεται, όχι κατ' ανάγκη συμφωνώντας πάντα μαζί τους. Όσο για τις «αξίες της ζωής», αυτές δεν είναι άλλες «από την Ποίηση [με κεφαλαίο Π], την εκάστοτε αλήθειά μου [παρατηρήστε το ενανθώσιο, ερωτηματικό και αυτοκριτικό επίρρημα «εκάστοτε»], την αξιοπρέπεια, τη μοιρασιά και την άδολη αγάπη».

Αν δίνουμε έμφαση σε τούτες τις λέξεις είναι επειδή πάνω σ' αυτές και στις λίγο-πολύ συνώνυμές τους, θεμελιώνεται όλη η βιωματική και συγγραφική εμπειρία του Δουατζή. Σε μια αδιάκοπη προσπάθεια ομολογημένης και με αναντίρρηση λογοτεχνικό χάρισμα σηματοδομένης ανοδικής δημιουργικής πορείας. Όχι χωρίς αμφιβολίες, όχι χωρίς ερωτηματικά. Στις σελίδες του βιβλίου αυτού, θα συναντήσουμε το «συναίσθημα» ως απρόβλεπτο νικητή, αλλά και την αμφιβολία ως «ασταθής βεβαιότητα» κι αυτό στην «αναζήτηση της αλήθειας», την οποία μάλλον «πέρα πολύ ανθρώπινα» ο συγγραφέας βάζει να «συμβαδίζει με την αγάπη και τη στήριξη της αξιοπρέπειας του πολίτη». Περισσότερο καιρικές είναι ίσως οι σκέψεις που περιτρέφονται γύρω από τον Χρόνο και τον Θάνατο, που ο συγγραφέας τους αντιμετώπιζει με θιασαστή νηφαλιότητα και με ενός είδους «ευαγγελική» διάθεση, θα τολμούσαμε να παρατηρήσει κανείς, αν δεν είχε προϋπάρξει ο πλατωνικός Σωκράτης: ο θάνατος και η φυσιολογική φθορά δείχνουν στον άνθρωπο «τον δρόμο της ταπεινότητας». Γι' αυτό ίσως του επιτρέπεται και «η διάτρητη ασπίδα» του φόβου: ένα άλλο κεφάλαιο που δεν είναι καθόλου άσχετο με εκείνο που έπεται και είναι ένας φανταστικός διάλογος με τον Καμύ.

Δεν είναι δυνατόν σε ένα τέτοιο σημείωμα να παραθέσει κανείς όλες τις πυκνές και συχνά δυσπρόσιτες έννοιες που έχει καταγράψει και στοχάζεται ο Γιώργος Δουατζής. Πολύ περιληπτικά ας σημειωθεί ότι στο γίνεσθαι της κοινωνίας (που κρίνεται εδώ «αόρατο», ίσως λόγω των συνεχών και ραγδαίων όσο και υπόκωφον εξελίξεων στο παγκόσμιο πλέον κοινωνικό οικοδόμημα), ο συγγραφέας επιφυλάσσει μια ανελέητη ματιά. Με δυο λόγια θα μπορούσε κανείς να πει ότι και εδώ η αναζήτηση επικεντρώνεται στον άνθρωπο και στον τρόπο με τον οποίο διαβιεί μέσα στο σύνολο στο οποίο είναι ταγμένος. Κι επειδή αυτό που εντέλει έχει σημασία δεν είναι τόσο το παρόν αλλά το μέλλον, γι' αυτό και ο «ομιχλώδης ορίζοντας» της τεχνολογίας, δεν θα μπορούσε να λείπει από μια τέτοια θεώρηση. Τεχνολογία (ο λόγος για την τέχνη/τεχνική, δηλαδή): ο αδόκιμος όρος που έχει επιβληθεί διεθνώς για να πούμε τη δύναμη της εξουσίας που επιβάλλεται ακάθεκτη σε όλον τον πλανήτη. Όπως κάθε σκεπτόμενος που, όμως, δεν είναι ειδικός, έτσι και ο Δουατζής παραδέχεται ότι δεν μπορεί να μιλήσει για την τεχνολογία με αυστηρά τεχνικούς όρους, αλλά όπως όλοι μας δεν μπορεί ούτε να την προσπεράσει χωρίς να θέσει καιρία ερωτήματα που την αφορούν. Εκείνο ίσως που περισσότερο τον προβληματίζει είναι το πώς θα διαμορφωθεί ο καινούργιος άνθρωπος που προβάλλεται στον ορίζοντα και ποιοί νέοι ηθικοί κανόνες θα επιβληθούν. Ίσως θα πρέπει, με τη σειρά μας, ν' αναρωτηθούμε αν και αυτή η ίδια η λέξη θα έχει κάποιο νόημα, αλλά αυτό ας το αφήσουμε για αργότερα...

Συμπερασματικά; Αθεράπευτος ανθρωπιστής – και λιγάκι ρομαντικός μέσα στον αδιαφορήσιμο πραγματισμό του – ο Γιώργος Δουατζής αφιερώνει τα τρία τελευταία κεφάλαια του βιβλίου του στην Τέχνη («άφθαρτη» με κατάληξη), στη Γραφή («μεγάλη περσιότητα») και, χωριστά, στην Ποίηση («αφάνια»), με μία έως και γραφική καταληκτική ενότητα που προορίζεται στον (στους) «νέο ποιητή». Μπορεί κανείς να διατηρεί όσες προσδοκίες και όσες αμφιβολίες θέλει σχετικά με το «άφθαρτο» της τέχνης ή την επιδραστική ισχύ της ποίησης και της λογοτεχνικής γραφής στον σημερινό κόσμο, εντούτοις είναι μάλλον βέβαιο ότι δεν πρόκειται να εκλείψουν: με ό,τι κι αν σημαίνει αυτό, όσο κι αν η πορεία των δημιουργών γίνεται όσο και πιο μοναχική: εκείνος τουλάχιστον που δεν συγχέουν την εναγώνια δημιουργία με τον πάταγο των δημόσιων σχέσεων. Ο Δουατζής ανήκει στους τελευταίους. Πράγμα που καθιστά ιδιαίτερα επίκαιρο και ενδιαφέρον και τούτο το απάνθισμα των σκέψεων μιας ζωής αφιερωμένης στη γραφή και στα γράμματα.